

Sztankai Krisztián százados:

GREEN-ON-BLUE – A BELSŐ TÁMADÁSOK VESZÉLYEI ÉS HOSSZÚ TÁVÚ HATÁSAI A MŰVELETEKRE

ÖSSZEFOGLALÓ: *Napjainkban a béketámogató katonai feladatok tervezése és végrehajtása során már nemcsak a klasszikusnak számító katonai szempontokat veszik figyelembe, hanem fokozott hangsúlyt kap a műveleti terület civil környezetének, ezen belül is a helyi lakosság kulturális sajátosságainak az ismerete. A nemzetközi békefenntartó missziók során a katona számára egy idegen országban végzett szolgálat mindig nagy kihívást jelent mentálisan és fizikálisan is. Az eltérő kultúrából, környezetből érkezők együttműködése sosem problémamentes, éppen a kulturális különbségek és a közös nyelv hiánya miatt.*

KULCSSZAVAK: *katonai antropológia, Green-on-Blue, baráti tűz*

BEVEZETÉS

A NATO-ban elfogadott APP-6 szabályzat egy olyan egyedülálló katonai jelrendszer, melyet azért hoztak létre, hogy a szövetséges haderőben egyformán jelöljék a szárazföldi katonai és civil kötelekeket, szervezeteket, csoportokat és egységeket.¹ A jelzésrendszer színkódjaival lehetővé teszi a saját, szövetséges, baráti, ellenséges vagy semleges/ismeretlen erők jelölését is. Műveleti területen, Afganisztánban a magyar Tartományi Újjáépítési Csoport (PRT²) 10. váltása idején is több támadás érte a szövetséges erőket, melyek jelzésére ezt a fajta módszert alkalmazták.

Green-on-Blue támadásnak nevezzük, ha a helyi fegyveres erők – ez Afganisztánban legtöbbször az Afgán Nemzeti Hadsereg (ANA³) vagy az Afgán Nemzeti Rendőrség (ANP⁴) kötelékében szolgáló személy – egyik tagja támadást intéz az ISAF katonája ellen. A megnevezésben lévő színek a műveleti területen tartózkodó egységek hadműveleti megjelölése, miszerint a saját erőket a kék színnel, az ellenséges erőket pirossal, a baráti erőket zöld színnel jelölik, a semlegesek pedig a sárga színt⁵ kapják. A hadműveleti térképen ez a fajta színkódjelölés tiszta képet alkot a helyszínen tevékenykedő erőkről, azok mozgásáról és erejéről. Ezeket a megnevezéseket legtöbbször csak a NATO-erők használják, és e szerint különböztetünk meg három támadási fajtát.

¹ <http://www.kalasznyikov.hu/dokumentumok/natojelek.pdf> (Letöltés időpontja: 2017. 05. 10.)

² Provincial Reconstruction Team. A tanulmány szerzője 2011-ben szolgált a PRT 10. váltásában CIMIC összekötő tisztként.

³ Afghan National Army.

⁴ Afghan National Police.

⁵ A Yellow-on-Blue támadásra, vagyis például egy NGO elleni támadásra igen kicsi az esély, még nem használták ezt a kifejezést a katonai jelentésekben, így ezzel nem foglalkozik sem a NATO, sem pedig e tanulmány.

Red-on-Blue támadásnak nevezzük, amikor egy katonai akcióban a szövetséges erők harcba bocsátkoznak az ellenséges erőkkel, például a felkelők egy beazonosított csoportjával. Ez a fajta harc szinte mindennapos a szövetséges fegyveres erők és a felkelőcsoport tagjai között az olyan műveleti területen, mint Irak, Szíria vagy éppen Afganisztán.

Blue-on-Blue támadásról akkor beszélünk, amikor az egyik szövetséges csapatunkat egy másik szövetséges csapat veszi tűz alá, például téves beazonosítás miatt. Számtalan ilyen esetet rögzítettek a közelmúlt fegyveres konfliktusaiban. A többnemzeti összhaderőnemi, nemcsak szövetséges, hanem partners csapatok – az ANA, az ANP és a nemzetbiztonsági szolgálat (NDS⁶) – együttműködése is sok koordinációt igényel, mert a különböző nemzeti, szövetségi, haderőnemi sajátosságok, alkalmazott eszközök és eljárások jelentős eltéréseket mutatnak, ezért veszélyeket hordoznak magukban. Az egyik ilyen veszély a *baráti tűz*, mely elnevezés talán ismerősebb az olvasó számára, hiszen a híradásokban, könyvekben is így hivatkoztak az ilyen típusú támadásokra. Ez a kissé eufemisztikus kifejezés az ausztrál hadseregben, a vietnami háború (1956–1975) idején jelent meg a hivatalos katonai terminológiában.

A baráti erők elleni nem szándékos csapás egyidős a háborúval, hiszen már az ókorban büntetést kaptak azok a katonák, akik saját társaikat sebesítették meg egy-egy közelharcban, de szinte mindennaposak voltak az ilyen sebesülések ott, ahol éles eszközzel harcoltak a katonák. Később a lőpor megjelenésével és a távolsági harceszközök alkalmazásával megnőtt a saját csapatok sebzési rátája. Egy francia tábornok említette a 19. században, hogy a napóleoni háború idején a halott francia katonák 25%-a saját tüzérségi tűz által halt meg. Ez akkoriban elfogadható arány volt, hiszen ha belegondolunk, hogy egy füsttel elárasztott csatamezőn, ahol két-három vagy akár több nemzet fiai is harcolnak, szinte lehetetlen távolról értelmezni a látottakat, és a tüzérségi tűz bizony ebben az esetben a saját erőket is megsebzí. Más megnevezéssel is illetik ezt a fajta támadást, ez pedig a „*fratricide*”, vagyis testvérgyilkosság, de ez kevésbé médiabarát kifejezés, így ez csak a katonai szlengben használatos.

A baráti tűz (testvérgyilkosság) lehetséges okait Stevenson alezredes az ausztrál haderő vietnami háborúban szerzett tapasztalatai (1962–1972) alapján három csoportra osztotta:⁷

- az ellenséggel harcban álló csapatok véletlenül saját erőket is támadnak;
- valamilyen katonai-műszaki hiba miatt ellenséges tevékenység nélkül bekövetkezett saját veszteség;
- „kalkulált” testvérgyilkosság, amikor az ellenség (élőerő, haditechnika, objektum) támadásával tudatosan veszélyeztetjük saját erőinket is.

GREEN-ON-BLUE

A Green-on-Blue támadások tudatos belső támadások baráti erőktől, amelyek eltervezett fegyveres akciót hajtanak végre a velük együtt szolgáló szövetséges katonák ellen. Ez a fajta támadás többféle lehet, például robbanóeszközzel elkövetett merénylet vagy fegyverrel, de akár késsel történő támadás is. A Green-on-Blue támadásoknak két alaptípusát különböztetjük meg.

1. A *tervezett terrorcselekmény* egy átállított vagy beszervezett, vagy akár egy megfenyegetett, tehát kényszer hatása alatt álló egy vagy több helyi fegyveres által elkövetett

⁶ National Directorate of Security.

⁷ LTCOL Robert C. Stevenson: Not-so friendly fire: An Australian taxonomy for fratricide. Abstract. Land Warfare Studies Centre, 2006. Working Paper No. 128. https://www.army.gov.au/sites/g/files/net1846/f/wp128-not-so_friendly_fire_robert_stevenson.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 07. 26.)

támadás. Az ilyen támadások legtöbbször az elkövető életébe kerülnek, hiszen az elkövetés után szinte azonnal végeznek vele a szövetséges erők katonái. A felkelők azért szeretik ezt a típusú támadást, mert nagyon nagy a stratégiai és a pszichés hatása, hiszen sok embert érint, ráadásul kevésbé számítanak rá. A bizalmatlanság keltése az együttműködő katonák között mérhetetlen nagy stratégiai előnyhöz juttatja azt, aki él ezzel a támadástípussal.

2. A kulturális félreértésekből adódó sértettség által elkövetett fegyveres támadás esetében a szövetséges erők valamelyik tagja olyan módon sértette meg helyi kollegáját, hogy az csak fegyverrel képes saját, családjá és törzse becsületét visszaszerezni társai szemében. Ez is lehet *ad hoc* támadás, de akár egy később végrehajtott támadás is. Ennek egyetlen célja az, hogy a helyiek szemében ne csökkenjen az adott személy társadalmi-közösségi tekintélye, megítélése, ami igen nagy jelentőséggel bír olyan országokban, mint Afganisztán vagy Irak. Természetesen a sértés lehet direkt vagy indirekt, de feltételezhető, hogy a kulturális felkészítés után senkiben nem fordul meg a direkt sértés gondolata. A felkészítések egyik fontos része a kulturális ismeretek átadása mind a koalíciós, mind a szövetséges erők állománya körében.

Nagyon nehéz az ilyen támadások okát megtalálni, hiszen az elkövető általában vagy nem éli túl a támadást, és csak környezete tud felvilágosítást adni a lehetséges okokról, vagy a támadó gyorsan elmenekül és lehetetlen megtalálni. A belső támadások (*inside attack*) igen veszélyesek, és szinte kivétel nélkül célt érnek, mert nehezen jelezhetők előre, és emiatt nehezen lehet kivédeni őket.

A Long War Journal által 2008. január 1. óta vezetett statisztika szerint⁸ 2008-ban az összes haláleset kevesebb mint 1%-át (két fő) okozta belső támadás, a legnagyobb veszteség 2012-ben volt, 61 fő halt meg (15%) ilyen támadásban. A 2017. június 17-i állapotot a táblázat tartalmazza. Az addigi összesen 96 belső támadásban meghalt 155 fő és megsebesült 203 fő.

Év	Támadások száma	Halottak		Sebesültek száma
		száma	aránya az összesből %	
2008	2	2	<1	3
2009	5	12	2	11
2010	5	16	2	1
2011	16	35	6	34
2012	44	61	15	81
2013	13	14	9,9	29
2014	4	4	6	26
2015	2	4	80	3
2016	2	4	n. a.	4
2017	3	3	n. a.	11

Az Afganisztánban 2008. január 1. óta bekövetkezett belső támadások száma és az azokban elszenvedett szövetséges veszteségek (Szerkesztette a szerző)

⁸ http://www.longwarjournal.org/archives/2012/08/green-on-blue_attack.php (Letöltés időpontja: 2017. 07. 26.)

2011 előtt a NATO-parancsnokok úgy gondolták, hogy a Green-on-Blue támadások 90%-át kulturális sértés miatt követték el. Később viszont – az ilyen támadások „hatékony-ságát” felismerve – a felkelők fokozták a belső támadások számát, és próbáltak minél több merénylőt beszervezni a szövetségesekkel együttműködő fegyveres erők tagjai közé. Az ellenintézkedések hatékonyságát mutatja a támadások és az áldozatok számának az utóbbi években tapasztalt csökkenése.

A koalíciós erők és az afgán kormány is igyekezett különböző képzésekkel csökkenteni az ilyen típusú fenyegetettséget. Nagy hangsúlyt fektettek a kulturális különbségek részleteinek vizsgálatára,⁹ hogy csökkentsék a sérelmek miatt kialakuló konfliktusok számát. A kulturális félreértések halálos következményei már így is túl sok áldozatot szedtek mindkét oldalon Afganisztánban. Az afgán kormány is lépéseket tett az ilyen esetek csökkentésére, interkulturális ismeretekkel készítik fel az újonc katonákat, rendőröket, a képzés során bemutatják a koalíciós erők eltérő kultúráit és szokásait, amelyekkel nem megsérteni kívánták a helyieket, hanem egyszerűen csak egy másik kultúrából érkeztek, és ezért el kell tudni fogadniuk azok különös, néha sértőnek tűnő szokásait is.¹⁰ Az afgán hadsereg egyik ilyen oktatási anyaga egy 28 oldalas ismertető, amely bemutatja a koalíciós erők eltérő kulturális szokásait, példákkal illusztrálva az eltéréseket, de az amerikai erők is készítettek hasonló útmutatót katonáik számára.¹¹

Korábbi tanulmányomban¹² több esetet – van közöttük magyarokat érintő is – felsoroltam arra vonatkozóan, hogy milyen félreértéseket, illetve veszélyes helyzeteket okozhat, ha nem ismerjük eléggé a helyiek kulturális szokásait, hagyományait, illetve ők nem tudják elfogadni a mi szokásainkat.

Tapasztalatból tudom, hogy néha igen nehéz legyőzni az emberi félelmet a mássággal szemben, amikor rá vagyunk kényszerítve egy idegennel való együttműködésre. A Green-on-Blue támadások csökkentéséhez mindkét félnek tolerálnia kell a másik kultúráját és oda kell figyelnie egymásra. A testbeszéd, a kulturális tudatosság mára nélkülözhetetlen eszköz a nemzetközi katonai műveletekben. Azoknak a katonáknak, akik idegen országban teljesítenek szolgálatot, fokozottan figyelniük kell önmagukra és a kulturális különbségekre,¹³ hogy ne tegyenek olyat, ami félreérthető.

A jobb kulturális megismerés miatt szükséges a megfelelő és a pontos kulturális felkészítés, amely az általam kialakított TOMAV-rendszer¹⁴ része.

⁹ Boldizsár Gábor: A magyar PRT, mint a legkomplexebb külföldi válságkezelés műveleti környezete. Társadalom és Honvédelem, 2013, 17:(1–2), 44.

¹⁰ <http://counterjihadreport.com/tag/green-on-blue-attacks/> (Letöltés időpontja: 2015. 10. 28.)

¹¹ A téma kifejtése részletesebben megtalálható a szerző egy korábbi tanulmányában. Sztankai Krisztián: A kulturális félreértésekből adódó veszélyek műveleti területen, és egy új, hatékony rendszer bemutatása ennek csökkentésére. Honvédségi Szemle, 2015/5. szám, 150–160. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/53085/hsz_2015-5..pdf (Letöltés időpontja: 2017. 07. 26.)

¹² Uo.

¹³ Boldizsár Gábor: A magyar PRT humán környezete. Hadtudományi Szemle, 2012/1–2. szám, 8. http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2012/2012_1/2012_1_hm_boldizsar_gabor_1_9.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 07. 26.)

¹⁴ Tervezés, oktatás, megelőzés, alkalmazás és visszacsatolás. A TOMAV-rendszerrel részletesen lásd Sztankai Krisztián: i. m.

ÖSSZEZGÉS

Igen nehéz megállapítani, hogy egy Green-on-Blue támadás oka terrorcselekmény volt-e, vagy kulturális sértés miatt következett be. Ha a Green-on-Blue támadások mindössze 5–10%-a történik kulturális sértés miatt, akkor is foglalkoznunk kell az ilyen támadások csökkentésével, esetleg elkerülésével, ami csak a kutatások növelésével, szakszerű oktatással, képzéssel érhető el. Éppen ezért a belső támadások magas száma ösztönözte arra a Pentagont, hogy valamennyi katonai oktatásba és felkészítésbe újra bevezessék a filozófiai képzést, ezáltal emeljék az oktatásban a kulturális tudatosságot, így jobban megértetik a katonákkal az iszlám vallás hagyományait és szabályait. A Pentagon olyan megállapításokat tett és szabályozást vezetett be, melyekben megfogalmazzák, hogy bármely katona, aki megsérti az iszlám szabályait, súlyos büntetésben részesülhet, illetve arra a megállapításra jutott, hogy az amerikai katonák tehetősek felelőssé a Green-on-Blue támadások jelentős részéért, mert nem voltak kellő megértéssel a helyi kultúrára.¹⁵

Természetesen naivitás lenne azt állítani, hogy azért támadták meg a szövetséges katonákat, mert bal kézzel érintette meg a helyi lakost, vagy a talpát mutatta egy asztalnál. Ez igen kevés indok egy gyilkosságra, de mégis sok apró nézeteltérés és kulturális különbség vezethet el oda, hogy azt már nem tudja tolerálni a helyi muszlim katona vagy rendőr, és úgy gondolja, hogy elégtételt kell vennie. Ennek egyik példáját hozza fel egy kutatás, amely egy 2011-es támadást vizsgált meg Gamberiben egy helyi előretolt műveleti bázisnál. A kutatás kimutatta, hogy a támadás mélyen gyökerező gyűlölet miatt történt, melyet többszörös társadalmi és személyes sérelem eredményezett. Ez a kutatás azt is tartalmazza, hogy az afgán biztonsági erők tagjai igen sokszor váltak türelmetlenné és kerültek konfliktusba az amerikai katonákkal, mert konvojuk miatt a civilek és a betegek nem tudtak mozogni. Az ilyen magatartást a helyiek sértésnek tekintik, illetve azt látják, hogy akadályozzák a helyi lakosokat abban, hogy éljék a jól megszokott életüket.¹⁶

A gyorsan haladó konvojok a mi váltásunkban is okoztak problémákat, hiszen az utcán játszó gyerekek szinte azonnal megrohmozták a járműveket, és ennek sokszor bizony baleset lett a következménye. Legtöbbször azonban a toronylövésztől elhangzó káromkodások és a vizespalackok dobálása azt a képet eredményezik rólunk, hogy nem tiszteljük a helyi viszonyokat és a lakosságot.

Idegen környezetben az ilyen katonai „önpusztító” viselkedés – aminek oka lehet az információhiány, a tudatlanság vagy a szándékos kulturális intolerancia – eredményezheti a Green-on-Blue támadások igen jelentős részét. Az ilyen katonai missziós attitűddel az ellenkezőjét érzük el annak, amiért a katonák jelen vannak és próbálnak egy békeműveletet végrehajtani. Ha elidegenítjük a lakosságot a viselkedésünkkel, azzal csak azt érzük el, hogy támogatni fogják azoknak a csoportoknak tevékenységét, amelyek minél előbb kint akarják tudni a szövetséges haderőt az országból, valamint olyan támadásokat fog eredményezni, ahol egy személyt több atrocitás is ér egy szövetséges katona által, és bosszút áll.

¹⁵ <https://creepingsharia.wordpress.com/2012/09/24/pentagon-orders-islamic-sensitivity-training-for-u-s-troops-after-afghans-murder-them/> (Letöltés időpontja: 2017. 07. 26.)

¹⁶ Jeffrey Bordin: A crisis of trust and culturalincompatibility: A Red Team Study of Mutual Perceptions of Afghan National Security Force Personnel and U.S. Soldiers in Understanding and Mitigating the Phenomena of ANSF-Committed Fratricide-Murders. May 12, 2011. <http://nsarchive.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB370/docs/Document%2011.pdf> (Letöltés időpontja: 2015. 10. 28.)

Az Afganisztánban tevékenykedő szövetséges erők parancsnokai többször jelezték, hogy emelni kell a kulturális képzések számát és színvonalát. Ellenkező esetben a két csoport közötti viszony tovább romlik, és elkerülhetetlen lesz a vereség. Ha az ott szolgálatot teljesítő külföldi katonák viselkedésükkel elidegenítik és felbosszantják az afgán népet, az nem szolgálja az ország újjáépítését. Éppen ellenkezőleg, az ilyen viselkedés hozzájárul a szélsőséges és a radikalizmus növekedéséhez az afgán társadalomban.¹⁷ Sajnálatos módon a felkelők pontosan ezeket a többszöri sértéseket használják fel arra, hogy meggyőzzék a hadsereg vagy a rendőrség egyik tagját, hogy csak azzal tud elégtételt venni, ha támadást intéz ellenük, ami előbb-utóbb azt fogja eredményezni, hogy a szövetséges csapatok elhagyják az országot.¹⁸

Véleményem szerint a tanulmány bebizonyítja, hogy ennek a képességnek, tehát a kulturális tudatosságnak – vagy hívhatjuk kultúrák közötti kompetenciaismereteknek – preventív hatása van. Minél jobban ismerjük a helyi kultúrát, minél inkább foglalkozunk a katonák ilyen típusú ismereteinek bővítésével, annál inkább csökkenthető a belső támadások esélye, a helyi lakosság pedig sokkal inkább fogja támogatni a szövetséges csapatok feladatait, ha azt látja, hogy toleránsak vagyunk a helyi hagyományokra.

Talán még nagyobb aktualitása van e témának ma Magyarországon és Európában, hiszen a migráció hatására egyre több eltérő kulturális háttérrel rendelkező személy érkezik a kontinensre Afrikából, Szíriából, Afganisztánból, Irakból, Marokkóból stb.,¹⁹ és a határon dolgozó rendőrök, katonák és a szociális szféra dolgozói egyre gyakrabban kerülnek velük kapcsolatba. Ebben a helyzetben egy kis félreértés is okot adhat az agresszív megnyilvánulásra mindkét oldalon. A tolerancia ebben a helyzetben kimagaslóan fontos, annak párosulnia kell a háttér-információkkal az adott kulturális régiókról, hiszen a könnyebb beazonosíthatóság is szempont a migránsok esetén, amihez szintén elkerülhetetlen a kulturális antropológia megjelenése.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Boldizsár Gábor: *A magyar PRT humán környezete*. Hadtudományi Szemle, 2012/1–2. szám. http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2012/2012_1/2012_1_hm_boldizsar_gabor_1_9.pdf
- Boldizsár Gábor: *A magyar PRT, mint a legkomplexebb külföldi válságkezelés műveleti környezete*. Társadalom és Honvédelem, 2013, 17:(1–2).
- Bordin, Jeffrey: *A crisis of trust and cultural incompatibility: A Red Team Study of Mutual Perceptions of Afghan National Security Force Personnel and U.S. Soldiers in Understanding and Mitigating the Phenomena of ANSF-Committed Fratricide-Murders*. 2011. május 12. <http://nsarchive.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB370/docs/Document%2011.pdf>
- Jobbágy Zoltán: *The migrant crisis in Hungary and the Hungarian Border Fence*. In: Magdalena Náplavová – Kateřina Pochobradská (szerk.): *New Approaches to the National Security*. Konferencia, Brno, 2017. 02. 14, University of Defence, 2017. https://www.unob.cz/fvl/vyzkum_vyvoj/Documents/Konference/Conference%20Proceedings%202017.pdf

¹⁷ Uo.

¹⁸ Uo.

¹⁹ Jobbágy Zoltán: *The migrant crisis in Hungary and the Hungarian Border Fence*. In: Magdalena Náplavová – Kateřina Pochobradská (szerk.): *New Approaches to the National Security*. Konferencia, Brno, 2017. 02. 14, University of Defence, 2017, 9–12. https://www.unob.cz/fvl/vyzkum_vyvoj/Documents/Konference/Conference%20Proceedings%202017.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 07. 26.)

Stevenson, Robert C.: *Not-so friendly fire: An Australian taxonomy for fratricide*. Abstract. Land Warfare Studies Centre, 2006. Working Paper No. 128. https://www.army.gov.au/sites/g/files/net1846/f/wp128-not-so_friendly_fire_robert_stevenson.pdf

Sztankai Krisztián: *A kulturális félreértésekből adódó veszélyek műveleti területen, és egy új, hatékony rendszer bemutatása ennek csökkentésére*. Honvédségi Szemle, 2015/5. szám. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/53085/hsz_2015-5..pdf

<http://counterjihadreport.com/tag/green-on-blue-attacks/>

<https://creepingsharia.wordpress.com/2012/09/24/pentagon-orders-islamic-sensitivity-training-for-us-troops-after-afghans-murder-them/>

<http://www.kalasznyikov.hu/dokumentumok/natojelek.pdf>

http://www.longwarjournal.org/archives/2012/08/green-on-blue_attack.php

A HVK TUDOMÁNYOS SZAKKÖNYVTÁR KÖNYVAJÁNLÓJA

Pintér Tamás, Rózsafi János, Stencinger Norbert:

Magyar ezredek a Doberdó-fennsík védelmében
(Nagy Háború Kutatásért Közhasznú Alapítvány, 2017, 4500 Ft)

Peter Lee: *Igazságháborúk . A klímaváltozás, a katonai beavatkozás és a pénzügyi válság politikai kérdései* (Kossuth Kiadó, 2017, 3990 Ft)

Carole Hillenbrand: *Az iszlám. Új történeti bevezetés* (Kossuth Kiadó, 2016, 3990 Ft)

Norman Ohler: *Totális kábulat* (Kossuth Kiadó, 2017, 3400 Ft)

Szentpéteri Nagy Richard: *Bérc, avagy a joguralom útjai* (Noran Libro, 2017, 3990 Ft)

Bognár Zalán, Jójárt György, Reznák Erzsébet:

Téglákba vésett történelem. A ceglédi fogolytábor története
(Kossuth Múzeum, 2017, 5600 Ft)

Maxim Biller: *Bruno Schulz fejében* (Kossuth Kiadó, 2015, 1990 Ft)

László Ágnes: *Értékteremtők 2017* (Kossuth Kiadó, 2017, 2800 Ft)

Jörg Löhr, Ulrich Promann: *Siker. Hasznos tudás mindenkinek 30 percben* (Kossuth Kiadó, 2017, 995 Ft)

Jörg Werzer: *Érzelmi intelligencia. Hasznos tudás mindenkinek 30 percben*
(Kossuth Kiadó, 2017, 995 Ft)

Ormos Mária: *A Föld felfedezése és meghódítása* (Kossuth Kiadó, 2016, 3490 Ft)

Dr. Steve Williams: *Német társalgás. Berlitz Nyitott Világ (MP3 CD-vel) – Garantált nyelvtudás könnyedén, gyorsan, szórakoztatóan!* (Kossuth Kiadó, 2010, 3990 Ft)

Simon Sinek: *A jó vezetők esznek utolsóknak. Hogyan építsünk összetartó, lelkes és sikeres csapatot* (HVG Könyvek, 2017, 4200 Ft)

Tim Hardford: *Alkotó rendetlenség. Hogyan legyünk kreatívak és rugalmasak túlszabályozott világunkban?* (HVG Könyvek, 2017, 3900 Ft)

Ken Blonchard, Spencer Johnson:

Egyperces menedzsment (HVG Könyvek, 2017, 2900 Ft)

Eva Hoffmann: *Hogyan unatkozunk?* (HVG Könyvek, 2017, 2200 Ft)

Robert Kegan, Lisa Laskow Lohey:

Immunis a változásra. Hogyan ismerjük fel és győzzük le önmagunk és csapatunk ellenállását? (HVG Könyvek, 2017, 4500 Ft)

Robert Cialdini: *Előhatás. A meggyőzés forradalma* (HVG Könyvek, 2017, 4900 Ft)

Kaszás György: *Gondolkodjunk, mert vagyunk. 12 kreatív problémamegoldó módszer*
(HVG Könyvek, 2011, 3500 Ft)

John Purkiss, David Royston-Lee:

Énmárka. Tedd magad eladhatóvá az Interneten is
(HVG Könyvek, 2015, 3900 Ft)